

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Cilt: 3, Sayı: 1, Bahar 2012

İNÖNÜ UNIVERSITY
JOURNAL of the FACULTY of DIVINITY

Volume: 3, Issue: 1, Spring 2012

İslam Hukukunda Güneşte Isınan Suyun Kullanımı

Metin CEYLAN *

Özet: Bu çalışmada güneşte ısınan suyun İslam Hukuku açısından durumu incelenmiştir. İslam Hukuku kaynaklarında suyun güneşte ısıtılarak kullanılmasının alaca hastalığına sebep olacağı yer almaktadır. Kaynaklarda bu rivayetlere ciddi eleştiriler yöneltilmiştir. Bir kısım hukukçular bu rivayetleri tamamen reddetmişlerdir. Bir kısmı bu rivayetleri değerlendirip güneşte ısınan suyun kullanımının mekruh olduğu kanaatine varmışlardır. Bunların da aradıkları şartlar farklıdır. Kaynaklardaki bilgiler ışığında güneş enerjilerinde ısınan suyun kullanımı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Su, Güneş, İslam Hukuku.

Abstract: -*The use of water heated by the sun in Islamic Law*- In this study, it has been examined the status of the water heated under the sunshine. The using of the water heated under the sunshine causes the pied disaese has taken place at the source of İslamic Law. Serious criticisims has been directed which narrated in this sources. Some lawyers had rejected entirely this narrations. Some lawyers had evaluated this narrations and had concluded that the using of the water heated under the sunshine was makrooh. The conditions which they were looking for are different. In the light of the information in the source of İslamic Law has evaluated the using of the water heated with the solar heating water systems.

Keywords: Water, Sun, İslamic Law.

GİRİŞ

Genellikle İslam Hukuku kaynak kitaplarının giriş kısımlarında – Kitabu't-Tahare- sulara ilişkin bölümler bulunmaktadır. Bu bölümlerde suyun tarifi, vasıfları, çeşitleri, suyu kirleten maddeler, temizlenmesi vs konulara yer verilir. Burada bir müslümanın günlük hayatında temizlikte, ibadette ve beslenmede kullanacağı suya işaret edilmektedir. Kullanılacak suyun nasıl bir su olması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

* Dr. , Avukat.

Suların kullanımı konusunda yapılan tasniflerde bazı kitaplarda güneşte ısınan su ile abdest ve gusül yapmak suretiyle kullanımının mekruh olduğuna dair bilgiler verilmektedir. Özellikle bu hüküm, Hz. Peygamber'den yapılan rivayetlere dayandırıldığından önem arz etmektedir. Fıkıh kitaplarında bu konuda rivayetlere getirilen çeşitli yorumlarla farklı görüşlere de yer verilmektedir.

Geçmişte, günümüzde olduğu gibi alternatif enerji kaynağı arama ihtiyacı hissedilmediği için genellikle su ateşte ısıtılırdı. Ateşin en kolay elde edilme yolu ise odun idi. Fakat günümüzde alternatif enerji kaynağı olarak güneş enerjisinden yararlanma çalışmalarında ilerleme kaydedildiği için bu enerji ile suyun ısıtılması imkanı doğmuştur. Dünyada ve ülkemizde güneş enerjisinden daha fazla yararlanmak için çalışmalar yapılmaktadır. Güneş enerjisi ile su ısıtma sektör haline gelmiş, ülkemizde çatılarda güneş enerjisi sistemleri kurularak yaygın bir şekilde su ısıtılıp günlük hayatta kullanılmaktadır.

Toplumda İslam Hukuku kaynaklarında yer alan güneşte ısınan suyun mekruh olduğu kanaati bu konuda bazı kesimlerde güneşte ısınan suyun ibadetlerde kullanılıp kullanılmayacağı noktasında tereddüte yol açmıştır. Bu konuda yapılmış müstakil bir çalışmaya rastlamadığımızdan elde mevcut temel eserlerden yararlanmak suretiyle konunun incelenmesi hedeflenmiştir.

Çalışmada klasik İslam Hukuku kaynaklarında geçen güneşte ısıtılan sudan neyin kastedildiği; bu sulara verilen hükümlerin neler olduğu ve bu hükümlerden hareketle özellikle günümüzde binaların çatılarına kurulan sistemlerle güneş enerjisinden istifade ile ısıtılan suyun hukuki durumunun incelenmesi esas alınmıştır. Ayrıca kaynaklarda geçen güneşte ısıtılan suyun durumu ile günümüzde güneşte ısıtılan suyun durumu arasındaki benzerlik ve aykırılıklarına temas edilerek konuya açıklık getirilecektir. Bu nedenle öncelikle Kur'an-ı Kerim ve Sünnette elde edilen bilgilere yer verilecektir. Sonra klasik İslam Hukuku kaynaklarına başvurularak günümüzde ve özellikle ülkemizde İslam Hukukçularının konuya yaklaşımlarına yer verilerek değerlendirilmelere gidilecektir.

I. İSLAM HUKUK KAYNAKLARINDA GÜNEŞTE ISINAN SU

A. KUR'AN-I KERİM'DE GÜNEŞTE ISINAN SU

Kur'an-ı Kerim'de suların kullanımına ilişkin birçok ayet varsa da¹ doğrudan güneşte ısınan suyun kullanımını hedefleyen ve onu yasaklayan ayetlere rastlanılamamıştır. Bu nedenle konuya açıklık getirmek için İslam Hukukunun ikinci asıl kaynağı olan sünnete başvurulmuştur.

B. SÜNNETTE GÜNEŞTE ISINAN SU

Güneşte ısınan suya ilişkin olarak Kütüb-ü Sitte'de hadislerle rastlamadık. Fakat bunların dışında bazı hadis kaynaklarında güneşte ısınan suya ilişkin rivayetler bulunmaktadır. Bu rivayetler, Hz. Aişe, Hz. Ömer, Hz. Enes ve İbn Abbas'a dayandırılmaktadır. Hz. Aişe ve Hz. Enes ile gelen rivayetlerde güneşte ısınan su ile ilgili metinler olmasına rağmen Hz. Ömer'den gelen rivayetlerde onun güneşte ısınan suya karşı tutumunu belirten rivayetlere yer verilmektedir. Bu nedenle rivayetleri Hz. Aişe'den, Hz. Enes'ten ve Hz. Ömer'den gelen rivayetler olarak üç ana başlık altında incelenmesi uygun görüldü.

1. Hz. Aişe (rha) den Gelen Rivayetler:

Hz. Aişe'den gelen rivayetlerin metinleri ele alındığında birbirine yakın metinler görülecektir.

Birinci:

عن عائشة رضي الله عنها قالت ثم دخل علي رسول الله صلى الله عليه وسلم وقد سخنت ماء في الشمس فقال لا تفعلي يا حميرا فإنه يورث البرص

Darekutnî (ö. 385/995) bu rivayetinde: Aişe'den: Güneşte su ısıttığım anda yanıma Rasulullah sav geldi. Dedi: "Ya Hümeyrâ! Böyle yapma. Çünkü bu (güneşte ısınan su) barasa (alaca hastalığına) maruz bırakır."²

¹ Örnek olarak bkz. Bakara, 2/239; Nisa, 4/43; Maide, 5/6; Ra'd, 13/64; Vakı'a, 56/68.

² Darekutnî, Ali b. Ömer, *Sünenü Darekutnî*, Beyrut, 1966, I/38.

Bu metinde Hz. Peygamber güneşte suyu ısıtan Hz. Aişe'ye rastladığı, böyle yapmamasını ve bu şekilde ısınmış suyun alaca hastalığına sebep olacağını söylediği bildirilmektedir.

İkinci:

عن عائشة قالت ثم نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم أن يتوضأ بالماء المشمس
أو يغتسل به وقال إنه يورث البرص

Darekutnî'nin diğer bir rivayetinde: Hz. Aişe Dedi: Rasulullah sav güneşte ısınmış su ile abdest almaktan veya onunla yıkanmaktan nehyetti. Rasulullah, bu (güneşte ısınan su ile abdest almak veya yıkanmak) barasa (alaca hastalığına) maruz bırakır."³

Bu rivayette; Hz. Peygamber'in alaca hastalığına sebep olması sebebiyle güneşte ısınmış su ile abdest almayı veya yıkanmayı yasakladığını söylediği belirtilmektedir. Bu rivayet metninin anlamı yukarıdakinden daha dar anlam ifade etmekte ve abdest veya gusül yasağı konusunda tereddüt bildirmektedir.

Üçüncü:

عن عائشة رضي الله عنها قالت ثم أسخنت ماء في الشمس فقال النبي صلى الله
عليه وسلم لا تفعل يا حميراء فإنه يورث البرص

Hz. Aişe ra'dan Dedi: "sonra güneşte su ısıttım. Rasulullah sav dedi: "Ya Hümejrâ! Böyle yapma. Çünkü bu (güneşte ısınan su) barasa (alaca hastalığına) maruz bırakır."⁴

Beyhakî (ö. 458/1066)'nin bildirdiği bu rivayet, metin olarak yukarıda verilen birinci metin ile benzerlik göstermektedir. Genel anlam ifade etmektedir.

³ Darekutnî, *Sünen*, I/38.

⁴ Beyhakî, *Sünenü Kübrâ*, I/6.

Dördüncü:

عن عائشة قالت أسخنت لرسول الله صلى الله عليه وسلم ماء في الشمس فقال لا
تعودي يا حميراء فإنه يورث البرص

Hz. Aişe dedi: "Rasulullah sav için güneşte su ısıttım. Rasulullah sav dedi: "Ya Hümeyrâ! Böyle hazırlama. Çünkü bu (güneşte ısınan su) barasa (alaca hastalığına) maruz bırakır."⁵

İsnatlar:

1. Darekutnî, el-Hüseyin b. İsmail, Sa'dan b. Nasr, Halid b. İsmail el-Mahzûmî, Hişam b. Urve, babasından, Aişe⁶.

2. Darekutnî, Muhammed b. el-Feth el-Kalanisî, Muhammed b. Hüseyin b. Said el-Bezzaz, Amr b. Muhammed el-A'sem, Fuley, ez-Zuhri, Urve, Aişe⁷.

3. Beyhakî, Ebu Muhammed Abdullah b. Yusuf b. Ahmed el-Esbehanî, Ebu Said b. el-Arabi, Ebu'l-Hüseyin Ali b. Muhammed b. Abdullah b. Beşran el-Adl, İsmail b. Muhammed el-Saffar, Sa'dan b. Nasr, Halid b. İsmail, Hişam b. Urve, babasından, Aişe⁸

4. İbnu'l-Cevzi, Muhammed b. Ubeydullah b. Nasr, Abdullah b. Ali b. Zekeriya, Ali b. Muhammed b. Beşran, İsmail b. Muhammed es-Saffar, Sa'dan, b. Nasr Halid b. İsmail, Hişam b. Urve, babasından, Aişe⁹.

5. İbnu'l-Cevzi, el-Mübarek b. Ahmed el-Ensarî, Sabit b. Bendar, Ebu Hamid Ahmed b. Muhammed el-Kadî, Darekutnî, Muhammed b. el-Feth el-Kalanisî, Ahmed b. Ubeyd ibn Nasih, el-Heysem b. Adîy, Hişam b. Urve babasından, Aişe¹⁰.

⁵ İbnu'l-Cevzi, *et-Tahkik fi Ehadisi'l-Hilaf*, I/60.

⁶ Darekutnî, *Sünen*, I, 38.

⁷ Darekutnî, *Sünen*, I, 38.

⁸ Beyhaki, *Sünenü'l-Kübrâ*, I/6.

⁹ İbnu'l-Cevzi, *et-Tahkik fi Ehadisi'l-Hilaf*, I/59.

¹⁰ İbnu'l-Cevzi, *et-Tahkik fi Ehadisi'l-Hilaf*, I/59.

6. İbnü'l-Cevzi, Muhammed b. Ebi Tahir, Ebu Muhammed el-Cevher, Darekutnî, Ebi Hatim, İbn Hibban el-Hafız, Ömer b. Senân, Ahmed b. el-Fadl el-Sâiğ, Nuh ibn el-Heysen, Vehb b. Vehb, Hişam b. Urve babasından, Aişe¹¹.

Hız. Aişe'den gelen rivayetlerde kullanılan "Yâ Humeyrâ!" lafzı üzerinde muhaddislerin görüşleri bulunmaktadır. Hız. Aişe'den gelen ve hadis kitaplarında çokça yer alan rivayetler bulunmaktadır. Bu rivayetler içerisinde "Yâ Humeyrâ!" lafzı ile başlayan rivayetlerin içerisinde güneşte ısınan su ile ilgili rivayetler de girmektedir. Bu nedenle güneşte ısınan su ile ilgili rivayetler de bu eleştirilerden nasibini almaktadır.

"Ya Humeyrâ!" lafzı geçen tüm hadislerin uydurma değil, belki zayıf olduğunu söyleyen muhaddisler olduğu gibi; bu lafzın geçtiği tüm hadisleri uydurma kabul edenler de vardır. Güneşte ısınan su ile ilgili hadiste "Ya Humeyrâ!" lafzının geçmesine rağmen bu rivayetleri destekleyen Hız. Ömer'in rivayetinin bulunması bu hadisin uydurma olduğunu söylemeye imkan vermediği ve bu nedenle zayıf olduğu ileri sürülmüştür¹².

Yukarıda verilen hadislerde bulunan bazı ravilere ilişkin muhaddisler tarafından yapılan cerh ve tadil değerlendirmeleri bulunmaktadır. Birinci hadis metni ve onunla ilgili birinci, üçüncü ve dördüncü senetlerde bulunan Halid b. İsmail bazı hadisçiler tarafından metruku'l-hadis, hadis uyduran ve yalancı olarak cerh edilmiştir¹³.

İkinci hadis metni ve ikinci sırada isnadı verilen hadis ravilerinden Amr b. Muhammed el-A'sem'in münkeru'l-hadis, onların en iyilerinden, hadis uyduran olduğu, onun dışında Füle' ten rivayetinin görülmediği ve Zuhri'den yaptığı rivayetinin de sahih olmadığı bildirilmiştir¹⁴.

Hadis senesinde bulunan Vehb b. Vehb adlı ravi, yukarıda ismi verilen Halid b. İsmail'dan daha kötü, yalancı, yalancıların başı, gece gündüz hadis uyduran, deccal, yalan söyleyip haber veren, metruku'l-hadis, aslı olmayan

¹¹ İbnü'l-Cevzi, *et-Tahkik fi Ehadisi'l-Hilaf*, I/60.

¹² Ebu Abdillah Muhammed b. Ebi Bekr ed-Dimeşkî, *el-Menaru'l-Münif*, I/60; *Nakdu'l-Menkul*, I/50-51; Aclunî, *Keşfu'l-Hafa*, I/450.

¹³ Darekutnî, *Sünen*, I, 38; Beyhaki, *Sünenü'l-Kübrâ*, I/6; İbn Hacer el-Askalanî, *Telhisu'l-Habir*, I/20-21; İbnü'l-Cevzi, *et-Tahkik fi Ehadisi'l-Hilaf*, I/61.

¹⁴ Darekutnî, *Sünen*, I, 38; Beyhaki, *Sünenü'l-Kübrâ*, I/6; İbn Hacer el-Askalanî, *Telhisu'l-Habir*, I/21; İbnü'l-Cevzi, *et-Tahkik fi Ehadisi'l-Hilaf*, I/61.

şeyleri söyleyen biri olduğu söylenerek bazı muhaddisler tarafından cerh edilmiştir¹⁵.

Hadis senedinde bulunan ravi el-Heyssem'e yönelik eleştiriler bulunmaktadır. Bazı muhaddisler tarafından ravi Heyssem yalancı, metruku'l-hadis, sakıt¹⁶, bir ravi olduğu bildirilmiştir¹⁷.

Hz. Aişe ra'dan gelen rivayetlerin metin ve isnatlarına hadisçiler tarafından ciddi eleştiriler bulunmaktadır. Az da olsa bu rivayetlere değer veren hadisçiler de vardır.

2. Hz. Ömer (ra) dan Gelen Rivayetler:

Güneşte ısıtılan su ile ilgili Hz. Ömer'e dayandırılan rivayetler bulunmaktadır:

عن جابر بن عبدالله أن عمر كان يكره الاغتسال بالماء المشمس وقال
إنه يورث البرص

Cabir b. Abdullah'tan; "Ömer (ra) güneşte ısınan su ile yıkanmayı kerih görür ve onun baras hastalığı bulaştırdığını söyledi."¹⁸

Senetleri:

1. Şafii, İbrahim b. Muhammed, Sadaka b. Abdullah, Ebu Zübeyr, Cabir b. Abdullah, Hz. Ömer¹⁹.

2. Beyhakî, Ebu Said Muhammed b. Musa b. el-Fadl, Ebu'l-Abbas Muhammed b. Yakup er-Rebî' b. Süleyman, eş-Şafii, İbrahim b. Muhammed, Sadaka b. Abdillan, Ebu ez-Zübeyr Cabir, Hz. Ömer²⁰.

3. Darekutnî Ebu Sehl b. Ziyad, İbrahim b. el-Harbî, Davud b. Reşîd, İsmail b. Ayyaş, Safvan b. Amr, Hassan b. Ezher, Ömer b. El-Hattâb²¹.

¹⁵ Beyhaki, *Sünenü'l-Kübrâ*, I/6; İbnü'l-Cevzi, *et-Tahkik fi Ehadisi'l-Hilaf*, I/59.

¹⁶ Sakıt, ravileri cerhte kullanılan ağır tabirlerden biridir. Bkz. Talat KOÇYİĞİT, *Hadis İstilahları*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları No: 149, Ankara, 1980, s. 393.

¹⁷ Beyhaki, *Sünenü'l-Kübrâ*, I/6; İbn Hacer el-Askalanî, *Telhisu'l-Habir*, I/20; İbnü'l-Cevzi, *et-Tahkik fi Ehadisi'l-Hilaf*, I/61.

¹⁸ Şâfiî, *el-Üm*, I/3; Darekutnî, *Sünen*, I/39; Beyhakî, *es-Sünenü's- Suğra*, I/156; *Sünenü'l-Kübrâ*, I/6.

¹⁹ Şâfiî, *el-Üm*, I/3.

²⁰ Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, I/6 Hadis No: 13.

4. Beyhakî, Ebu Abdillah el-Hâfız, Ebu'l-Velîd el-Fakîh Muhammed b. Süleyman b. Halid el-Abdî, Ali b. Hacer, İsmail b. Ayyaş, Safvan b. Amr, Hassan b. Ezher, Hz. Ömer²².

Hz. Ömer'den gelen rivayetlere bakıldığında; bir ve iki numaralı senetlerde görülen ravi Sadaka b. Abdullah, zayıf ravi kabul edilmektedir. Ayrıca senette bulunan ravi İbrahim de hadisçilerin çoğu tarafından zayıf kabul edilmektedir. Şafiî, İbrahim'i sadık bir ravi olarak kabul eder²³.

İbn Ezher'den gelen senedin sahih olduğu, yukarıda verilen diğer senetleri desteklediği ve senette bulunan İsmail b. Ayyaş'ın sadık bir ravi olduğu muhaddisler tarafından söylenmiştir. Bu senedin, yukarıda verilen Cabir'den gelen senetten daha sağlam olduğu belirtilmiştir²⁴.

3. Hz. Enes (ra) dan Gelen Rivayetler:

Hadis kaynaklarında güneşte ısınan su ile ilgili rivayetlerin dayandığı kişilerden biri Hz. Enes'tir.

عن أنس أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لا تغتسلوا بالماء الذي
يسخن في الشمس فإنه يعدى من البرص

“Rasulullah sav'in, güneşte ısıtılan su ile yıkanmamalarını çünkü alaca hastalığı geçirdiğini söylediğini işittim.”²⁵ dediği Hz. Enes'ten rivayet edilmiştir.

Hadis senetleri:

1. Ukaylî, Salih b. Şuayb, İsmail b. Abdullah, Ali b. Haşim el-Kufî, Sevda, Enes²⁶.

²¹ Darekutnî, *Sünen*, I/39.

²² Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, I/6 Hadis No: 14.

²³ İbn Mülakkin, *Hülasatu'l-Bedri'l-Münir*, I/9; İbn Hacer el-Askalanî, *Telhisu'l-Habir*, I/22-23.

²⁴ İbn Mülakkin, *Hülasatu'l-Bedri'l-Münir*, I/9; *Tuhfetü'l-Muhtac*, I/140-141; İbn Hacer el-Askalanî, *Telhisu'l-Habir*, I/22-23; *ed-Diraye fi Ehadisi Hidaye*, I/55.

²⁵ Ukaylî, *Duafau'l-Ukaylî*, II/176; İbnü'l-Cevzi, *et-Tahkik fi Ehadisi'l-Hilaf*, I/60.

²⁶ Ukaylî, *Duafau'l-Ukaylî*, II/176.

2. İbnü'l-Cevzi, Abdulvahab b. el-Mübarek el-Hafız, Muhammed b. el-Muzaffer, Ebu'l-Hasan el-Atikî, Yusuf b. ed-Dahil, Salih b. Şuayb, İsmail b. Abdullah, Ali b. Haşim el-Kufî, Sevda, Enes²⁷.

Hadis senedinde bulunan Sevda b. İsmail'in Hz. Enes'ten rivayeti bilinmiyor. Onun güneşte ısınan su ile ilgili rivayetinin yalan olduğu ancak ondan Ali b. Haşim'in rivayette bulunduğu bildirilmektedir. Ayrıca bazı hadisçiler, Sevda b. İbrahim'in hadisi kabul edilmeyen meşhur kişiler arasında saymışlardır²⁸.

Bu hadise farklı bakan kişiler de vardır. Ukaylî (ö. 322/934), bu hadisin Sevda b. İsmail'den rivayetini meçhul görmeye beraber hadisi mahfuz görür. Güneşte ısınan su ile ilgili Hz. Ömer'den gelen rivayet olduğundan, Hz. Enes'ten gelen hadisin isnadının sahih olduğu ve hadiste sıkıntı olmadığı görüşünü paylaşır²⁹.

4. İbn Abbas (ra) dan Gelen Rivayetler:

Güneşte ısınan su ile ilgili İbn Abbas ra'a dayandırılan rivayetlerde bulunmaktadır. Bu rivayette:

حديث بن عباس من اغتسل بالمشمس فأصابه وضح فلا يلومن إلا نفسه

İbn Abbas hadisi; "Kim güneşte ısıtılan su ile yıkanır ve ona alaca hastalığı bulaşırorsa kendisinden başkasını kınamasın."³⁰

Rivayetin Senedi: İbn Hacer, Kadı el-Muristan, Ömer b. Subh, Mukatil, Dahhak, İbn Abbas³¹.

İbn Abbas'tan gelen bu rivayete ilişkin olarak, bu hadis meşhur hadis kitaplarında yer almayan, cidden garib bir hadis, senedinin, senette bulunan ravi-lerden Ömer b. Subh'un yalancılıkla itham edilmesi, Dahhak'ın ise İbn Abbas'la

²⁷ İbnü'l-Cevzî, *et-Tahkik fi Ehadisi'l-Hilaf*, I/60.

²⁸ İbnü'l-Cevzî, *et-Tahkik fi Ehadisi'l-Hilaf*, I/60-61; Zehebi, *Mizânu'l-İtidal fi Nakdi'r-Rical*, III/341; *el-Muğni fi'd-Du'afâ'*, I/289; İbn Hacer el-Askalani, *Lisanu'l-Mizan*, III/126; *ed-Diraye fi Ehadisi Hidaye*, I/55; *et-Telhisu'l-Habir*, I/21.

²⁹ Ukaylî, *Duafau'l-Ukaylî*, II/176.

³⁰ İbn Mülakkin, *Hülasatu'l-Bedri'l-Münir*, I/9; İbn Hacer el-Askalani, *et-Telhisu'l-Habir*, I/21. Lafız, İbn Hacer Askalanî'ye aittir.

³¹ İbn Hacer el-Askalani, *et-Telhisu'l-Habir*, I/21.

görüşmediğinin bildirilmesi nedeniyle hadisin munkatı olduğu ve bu hadisle ilgili verilen rivayet izninin sahih olmadığı belirtilmiştir³².

5. Güneşte Isınan Su ile İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi:

Yukarıda konu ile ilgili hadis metinleri isnatları ve ilgili başlıklar altında değerlendirilmeleri yapıldı. Burada güneşte ısınan su ile ilgili hadislerin genel bir değerlendirilmesine gidilecektir.

Rivayetlere bakıldığında; hadis metinleri birbirlerine yakınlık arz etmektedir. Genelden özele doğru bir sıralama yapmak mümkün ise de anlamları birbirlerine yakındır. Hepsindeki ortak özellik, güneşte ısınan suyun kullanıl-mamasının alaca hastalığına sebebiyet vereceğidir. Bu durum, güneşte ısınan suyun kullanılıp kullanılmamasında temel unsuru oluşturmaktadır. İleride hukuk ekollerinin konuya bakışı ele alındığında bunun önemi daha da anlaşılacaktır.

“Ya Humeyrâ!” lafzının hadis metinlerinde geçmesi, güneşte ısınan suyun kullanımına ilişkin rivayetlerin eleştirilmesinde genel bir neden olmuştur. Buna karşı görüş ileri sürenler, Hz. Ömer’den gelen rivayeti destekleyici olarak ele almışlardır.

Hadislerin isnatlarında bulunan ravilerin bir çoğu, hadisçiler tarafından ağır şekilde cerh edilmişlerdir. Yapılan eleştirilerden en az nasibini alan Hz. Ömer’den gelen rivayetlere yönelik olmuştur. Hadis isnatlarının çok şiddetli tenkide uğraması bu rivayetlerin değerini önemli ölçüde düşürmektedir.

Güneşte ısınan su ile ilgili rivayetleri, Kur’an’da sabit sünnette ve gerçek icmada delili olmadığı gerekçesiyle alıp tenkit etmeye bile gerek duymayan, onları tümünden uydurma kabul eden hadisçiler de bulunmaktadır³³.

Tüm bunlara rağmen dikkati çeken bir husus, bu rivayetlere yönelik birçok eleştiri getirilmesine rağmen; güneşte ısınan suyun, sıcak bir yörede ve genelde yakacak bulunmayan bir bölgede, günlük hayatta çok kullanılmasının göz ardı edilemeyeceği dikkate alınırsa; bu konuda bir elin parmakları kadar az sayıda rivayetin bulunmasının eleştiri konusu yapılmamasıdır. Günlük hayatta önemli yer alan bir konuda, Hz. Peygamber’in bir eşine, Hz. Ömer, Hz. Enes ve İbn Abbas’a dayanan az sayıda bir rivayetin olmaması gerekirdi. Çünkü böyle bir suyu, Hz. Peygamber’in diğer eşleri, kızları ve diğer arkadaşlarının da kul-

³² İbn Mülakkin, *Hülasatu'l-Bedri'l-Münir*, I/9; İbn Hacer el-Askalani, *et-Telhisu'l-Habir*, I/21.

³³ İbn Hazm, *el-Muhalla*, I/221.

lanmış olabileceğinin gözden uzak tutulmaması gerekirdi. Bu durumda konuya ilişkin çok sayıda rivayetin olması gerekirdi.

Kutuplarda olduğu gibi, yerüstü suları şayet buzlarla kaplı olmayıp, gece veya karanlık değilse; bu sular güneşle temas halindedir ve güneş nedeniyle suyun ısısı artar. Deniz, göl, akarsu gibi tüm yeryüzü suları bununla karşı karşıyadır. Yerüstü sularına ilişkin güneşte ısınma ile ilgili bir kullanma yasağı bildirilmemiştir. O zaman burada suyun sadece güneşle temasının, yasaklanma için yeterli bir gerekçe kabul etmek mümkün değildir. Bunun arka planında suyun miktarı ve özellikle suyun güneşte ısınmaya bırakıldığı kaplar üzerinde durulması gerekir. Üzülerek belirtmek gerekirse suyun güneşe bırakılmasında kullanılan kaplara yönelik olarak hadis kaynakları ve şerhlerinde fazla bilgi verilmemektedir. Fakat aşağıda konuya hukuk ekollerinin görüşlerini sunacağımız başlık altında bu konuya ait bilgiler bulunacaktır.

C. HUKUK EKOLLERİNDE GÜNEŞTE ISINAN SU

Hukuk ekollerinin güneşte ısınan suya yaklaşımı, onların bu konuda gelen rivayetlere bakış açıları ile yakın ilgisi bulunmaktadır. Bu konuda gelen rivayetleri kabul etmeyenler, güneşte ısınan suyun kullanımına sınırlama getirmemekteler. Gelen rivayetleri değerlendirmeye tabi tutup ondan hüküm çıkarımlar da bulunmaktadır. Bunlar arasında güneşte ısınan sulara ilişkin farklı şartlar ileri sürenler vardır. Bu nedenle güneşte ısınan suyun kullanımına ilişkin rivayetler değerlendirilirken farklı sonuçlara ulaşanlar bulunmaktadır. Fakat bu konudaki görüşler incelendiğinde; güneşte ısınan suyun kullanımına kayıt getirmeyenler ve kullanımını mekruh kabul edenler olarak iki ana grubu ayırmak mümkündür. Mekruh kabul edenlerin dahil olduğu ana grup içerisinde aradıkları şartlar farklı olduğundan bunlar dikkate alınarak sınıflamaya gidilecektir.

1. Güneşte Isınan Suyun Kullanımını Caiz Kabul Edenler

Yukarıda belirtildiği gibi, güneşte ısınan su ile ilgili rivayetlere yaklaşım onun kullanımına ilişkin hükmü belirlemede önemli rol oynamaktadır. Bu konuda gelen rivayetlerin uydurma veya zayıf kabul edilmesi, alaca hastalığına sebebiyet vermesinin tabipler tarafından kesinlikle ispat edilmemiş olması, onun kullanılmasına sınırlama getirmeye yeterli görülmemektedir. Bu görüşte

olanlar, güneşte ısınan suyun kullanılmasını mekruh görmezler caiz kabul ederler³⁴.

2. Güneşte Isınan Suyun Kullanımını Mekruh Kabul Edenler

Güneşte ısınan suyun kullanımını mekruh görenlerin aradıkları şartlar farklılık göstermektedir. Bu farklılık, güneşte ısıtma kastının varlığı veya yokluğu, suyun konulduğu kapların yapıldığı malzeme ve kabın kapalı olup olmaması, bulunulan bölgenin sıcak olup olmaması ve tabiplerin güneşte ısınan suya yaklaşımından kaynaklanmaktadır. Bu konudaki görüşleri, klasik İslam Hukuku kaynaklarını da dikkate alarak aşağıdaki şekilde sınıflandıracamız:

Birinci Görüş: Bu grubu teşkil edenler, güneşte ısınan suyun kullanımını mekruh görmeye birlikte şu şartları ararlar. Suyun güneşte ısıtmak kastıyla hareket edilmesi halinde, suyun konulduğu kap ve bulunulan belde ayırımı yapılmaksızın güneşte ısınan suyun kullanımını mekruh görürler³⁵.

İkinci Görüş: Bu görüşte olanlar, güneşte ısınan suyun kullanılmasında kastı şart koşmazlar. Kastın olup olmaması önemli değildir. Hangi belde ve kapta olursa olsun suyun güneşte ısınması halinde onun kullanımını mutlak mekruh sayarlar³⁶.

Üçüncü Görüş: Bu görüşe göre; güneşte ısınan suyun kullanımı mekruh görülmeyle birlikte, güneşte ısıtma kastı aranmaz. Güneşte ısıtma işleminin sıcak beldede olması ve suyun ısındığı kabın, çekiçle dövülmek suretiyle maddeden yapılan kaplar olması gerekir. Kabın kapağının kapalı olması aranmaz. Bu kapların yapıldığı maden konusunda aralarında görüş ayrılığı olmakla beraber; bazıları çekiçle dövülerek imal edilen tüm madeni kapları, bazıları sadece bakır, bazıları ise altın gümüş dışında dövülerek imal edilen tüm madeni kapları sayarlar. Bazıları, madeni kapların sıcaklıktan etkilenerek suya kendisinden parçacıklarını bırakan madeni kaplar olmasını ararlar³⁷.

³⁴ İbn Hazm, *el-Muhalla*, I/221; Nevevî, *el-Mecmû'* I/130-131; İbn Teymiyye, *el-Muharrer fi'l-Fıkh*, I/2; İbn Müflih, *el-Mübdî'*, I/37-38; el-Mağribî, *Mevahibu'l-Celil*, I/78.

³⁵ Nevevî, *el-Mecmû'* I/131; İbn Müflih, *el-Mübdî'*, I/38.

³⁶ Şafîî, *el-Üm*, I/3; Nevevî, *el-Mecmû'* I/131; İbn Müflih, *el-Mübdî'*, I/38; İbnü'l-Hümmam, *Şerhu Fethi'l-Kadir*, I/36; Abderi, *et-Tac ve'l-İklil*, I/78; İbn Nüceym, *el-Bahru'r-Raik*, I/30.

³⁷ Gazzâlî, *el-Vasît*, I/132; Nevevî, *el-Mecmû'* I/131; Abderi, *et-Tac ve'l-İklil*, I/78; Şirbinî, *el-İknâ'*, I/22; Desûkî, *el-Haşiye*, I/45.

Dördüncü Görüş: Bu görüşte olanlara göre güneşte ısınan suyun kullanımını mekruhtur. Fakat üçüncü görüşte aranan şartlara ilaveten kullanılan kapların kapalı olması gerektiğini savunurlar³⁸.

Beşinci Görüş: Bu görüştekiler, güneşte ısınan suyun kullanımını mekruh sayarlar. Fakat bunun için güneşte kullanılan suyun kullanımını halinde doktorların görüşünü şart koşarlar. Şayet doktorlar, bu suyu kullananın alaca hastalığına yakalanacağını söylüyorlarsa mekruh, değilse kullanımının serbest olduğu görüşünü paylaşırlar³⁹.

Altıncı Görüş: Bu görüşe göre; güneşte ısınan suyun kullanımının mekruh olması bedende kullanımla ilgilidir. Elbisenin yıkanması ve silinmesinde kullanımı mekruh değildir⁴⁰.

Güneşte ısınan suyun soğutulması halinde kullanılmasının mekruh olmayacağı kabul edilmesine rağmen⁴¹, güneşte ısınan suyun sonra ateşte ısıtılması halinde kerahiyetinin kalkmayacağı belirtilir⁴². Bu su ile alınan abdest ve guslün sahih olduğu kabul edilir⁴³.

3. Hukuk Ekollerinin Güneşte Isınan Suya Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi

Hukuk ekollerinin güneşte ısınan suya yaklaşımı, bu konuda gelen rivayetlerin değerlendirilmesinde takip ettikleri metot ve bunun neticesinde vardıkları değerlendirmeler etkili olmaktadır.

Hadis kaynakları ve şerhlerinde elde edilmeyen bazı bilgiler burada göze çarpmaktadır. Bunların başında suyun ısıtıldığı kaplardır. Kapların madeni olması ve çekiçle dövülerek imal edilen kaplardan olması üzerinde durulmuştur. Bu konuda bakır, tunç ve demir öne çıkan madenlerdir. Bunların su ile temas halinde okside olup küçük parçacıklar halinde madenin suya karışması neticesinde alaca hastalığına sebep olabileceği izah edilmiştir. Açıklanan nedenlerle altın ve gümüşün suya parça bırakmamasından bu madenlerden ayrı tu-

³⁸ Nevevî, *el-Mecmû'* I/131.

³⁹ Nevevî, *el-Mecmû'* I/131-132; Desûkî, *el-Haşiye*, I/45.

⁴⁰ Nevevî, *el-Mecmû'* I/132; Desûkî, *el-Haşiye*, I/45.

⁴¹ İbn Müflih, *el-Mübdî'*, I/37-38; Heysemî, *el-Menhecû'l-Kavim*, I/5.

⁴² Şirbinî, *Muğni'l-Muhtac*, I/20.

⁴³ Nevevî, *el-Mecmû'* I/133; Şirbinî, *Muğni'l-Muhtac*, I/93.

tulmuştur. Toprak ve ağaçtan yapılan kaplar da altın ve gümüş gibi bu sınıfa dahil edilmemiştir.

Bakır, tunç ve demirden imal edilmiş kaplarla suyun güneşte ısıtılması halinde bu kapların ağzının kapalı veya açık olması da fikir ayrılığına sebep olmuştur. Bazıları kapalı olmayı şart koşmuşlardır.

Bunlara ilaveten güneşte su ısıtmada bu fiili işleyen kişide güneşte su ısıtma kastın varlığı ve yokluğu da görüş ayrılıklarına sebep olmuş bazıları kastın varlığını ararken bazıları buna gerek duymamıştır.

Güneşte suyun konulduğu kap üzerinde durulduğu gibi, ısıtmanın yapıldığı bölgenin sıcaklık durumu da dikkate alınmıştır. Güneşte su ısıtmanın sıcak bölgelerde yapılmış olması aranmıştır. Ilıman ve soğuk bölgelerde güneşte ısınan suyun kullanımı bundan ayrı tutulmuştur.

Hukuk ekolleri tarafından yapılan değerlendirmelerden biri de; tabipler tarafından güneşte ısınan suyun insan sağlığına zarar –alaca hasatlığı- verip vermediğidir. Şayet güneşte ısınan su, alaca hastalığına sebep olmadığı tabip veya kişinin kendi tecrübesi ile anlaşılmuşsa onun kullanımında sakınca yoktur. Şayet zarar veriyorsa zararın durumuna göre mekruh sayılmıştır.

Klasik İslam Hukuku kaynaklarında güneşte ısınan suyun alaca hastalığına sebep olacağı ile ilgili nazari bilgiler verilmekle beraber, tecrübe ile ilgili bilgiler verilmemiştir. Deneme amaçlı olsa bile güneşte ısınan su ile yıkanmada alaca hastalığının bulaşıp bulaşmadığı konusunda kendi dönemlerinde bulunan tabiplerin görüşlerine değinilmemiştir. Bu konuda örnek hadiseler yer verilmemiştir.

3. Günümüzde Güneşte Isınan Suyun Kullanımına Yaklaşım:

Günümüz İslam Hukukçularından bazıları, klasik İslam Hukuku kaynaklarında geçen çoğunluk tarafından kabul gören hükümleri olduğu gibi veya onlardan bir görüşü tercih ederek vermekteler⁴⁴, bazıları, güneş enerjisinden istifade şekli değiştiğinden meydana gelen teknolojik gelişmeler karşısında

⁴⁴ Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslamî ve Edilletühu*, I-X, Dimaşk, tarihsiz, I/417; Halil Güneç, *Günümüz Meselelerine Fetvalar*, I-II, İstanbul, 1990, I/126.

güneşte ısınan suya ilişkin hükümlerin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini, ilke ve amaç yönünden ele alınmasını ileri sürerler⁴⁵.

II. GÜNEŞ ENERJİ SİSTEMLERİ İLE SUYUN ISITILMASI

Bu sistemde temel, suyun depolandığı kazanlar ve bu kazanlara bağlı güneş ışığından daha fazla yararlanmaya yarayan malzemeden imal edilmiş kollektör veya kollektörlerden meydana gelmektedir. Kollektörlerde bulunan borulardan su geçtiğinde ısınmakta ve ısınan su, sıcak su kazanında depolanmaktadır. Daha farklı sistemlerde bulunmaktadır. Dışarıda güneş ve sıcaklığın durumuna göre suyun sıcaklığı artıp eksilmektedir. Bu sistemde kullanılan malzemeler, genelde paslanmaz galvanizli malzemeler olmaktadır. Tüketicilerin alım gücüne ve taleplerine göre ucuz veya daha pahalı malzemeler kullanılmaktadır. Malzemelerin paslanmaz olmasına dikkat edilmektedir. Sistem genelde bulunulan yerin su şebekesine bağlı olarak çalıştırılmaktadır. Bu sistemler, özellikle sıcak bölgelerimizde ve kırsal alanlarda yoğun şekilde kullanılmaktadır⁴⁶.

III. GÜNEŞTE ISINAN SUYUN KULLANIMININ ALACA HASTALIĞINA SEBEP OLMASI

Yukarıda hadis metinlerinde görüldüğü üzere güneşte ısınan suyun abdest veya gusülde kullanılması halinde alaca hastalığına sebebiyet vereceği bildirilmektedir. Alaca hastalığına Arapça “البرص el-baras” denilmektedir. Baras, bedende deri üzerinde beyazlıkların oluşması, deri sıkıldığında derinin kızarmaması şeklinde kendini gösteren hastalık olarak tarif edilmektedir⁴⁷. Türkçeye alaca hastalığı şeklinde çevrilmektedir. Bu hastalık vücutta beyaz lekelerin oluşması şeklinde anlaşıldığı gibi, cüzam hastalığı olarak da çevirenler bulunmaktadır. Fakat bu anlam, kelimeye yapılan ağır bir yüklemidir. Çünkü

⁴⁵ Hayrettin Karaman, *Günümüzün Dini Meseleleri ve Çözüm Yolları*, <http://www.hayrettinkaraman.net/kitap/meseleler/0963.htm>; Ali Bardakoğlu, *İlmihal*, İSAM, I-II, İstanbul, I/189.

⁴⁶ http://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCne%C5%9F_enerjisi;
<http://gunesenerjisi.nedir.com/>

⁴⁷ Nevevî, *Tahriru Elfazi't-Tenbih*, I/254 Ebu Bekr Muhammed er-Razî, *el-Muhtaru's-Sihah*, Beyrut, 1994, s. 33; İbn Manzur, *Lisanu'l-Arab*, VII/5.

cüzam (lepra) hastalığının amili bir bakteri çeşididir⁴⁸. Nitekim Arapça kaynak sözlükleri de bu anlamı doğrulamamaktadır⁴⁹.

Güneşte ısınan suyu kullanmanın alaca hastalığına sebebiyeti konusunda halk sağlığı, biyoloji ve kimya alanında akademik çalışmalara (YÖK tez tarama) rastlayamadık. Özellikle yazın günlük olarak evlerde kullanılan madeni kaplarda ve günümüzde kullanılan güneş enerji sistemlerinde güneşte ısınan sular üzerinde halk sağlığı ile ilgili, biyolojik ve kimyasal araştırmalar yapılması halinde varılacak sonuçla, bu sulara yönelik hükümlerde önemli rol oynayacaktır.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Kur'an-ı Kerim'de güneşte ısınan su ile ilgili hükmü ilgilendiren doğrudan ayet bulunmamaktadır. Kur'an-ı Kerim'de suyun kullanımı, Allah'ın verdiği nimetlerin yasak bulunmadıkça kullanımda serbestlik –ibaha- esası göze çarpmaktadır.

Hadis kaynaklarında konu ile ilgili rivayetler bulunmaktadır. Kütüb-ü Sitte'de yer almayan bu rivayetler, sayı olarak azdır. Hz. Aişe, Hz. Ömer, Hz. Enes ve Hz. İbn Abbas'a dayandırılan rivayetlerin metinleri bir birine yakınlık göstermektedir. Bu rivayet metinleri genelden özele bir anlam sıralamasına tabi tutulabilir. Fakat sonuç olarak güneşte ısınan suyun kullanımının yasaklandığı, mekruh sayıldığı noktasında yoğunlaşmaktadır. Bu rivayetlerin isnatlarında bulunan ravilere yönelik olarak hadisçiler tarafında ciddi eleştiriler bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle hadisçilerin bir kısmı, güneşte ısınan su ile ilgili tüm rivayetleri kabul etmeyerek bunları geçersiz kabul etmektedirler. Bazıları, bu rivayetleri uydurma kabul ediyorlar. Bazıları ise bu rivayetleri zayıf kabul etmektedirler. Zayıf kabul edenler, yapılan rivayetler arasında Hz. Ömer'den gelen rivayete daha fazla değer vermektedirler.

Klasik İslam hukukçularının güneşte ısınan su ile ilgili görüşleri, bu konuda mevcut olan rivayetlere yaklaşımları çerçevesinde şekillenmektedir. Hadis kaynaklarında yer alan rivayetleri kabul etmeyenler veya mevzu sayanlar bu konuda görüş belirtmeye gerek görmüyorlar. Güneşte ısınan suyun kulla-

⁴⁸ <http://www.bilkent.edu.tr/~bilheal/aykonu/ay2007/ocak07/cuzzam.html>; Mevlut Sarı, *el-Mevarid Arapça Türkçe Lûgat*, İstanbul, trz. s. 89.

⁴⁹ Razî, *el-Muhtaru's-Sıhah*, s. 33; İbn Manzur, *Lisanu'l-Arab*, VII/5; İbrahim Mustafa, Ahmed Hasan ez-Zeyyât, Hâmid 'Abdulkâdir, Muhammed 'Ali en-Neccâr, *el-Mu'cemu'l-Vasît*, İstanbul, trz. s. I/49.

nımına sınırlama getirmemektedirler. Mevcut rivayetleri değerlendirmeye tabi tutanlar bu konuda görüşler ileri sürmektedirler. Bu görüşler; ısıtma işleminin yapıldığı bölge, kap, ısıtma eylemini yapmada kastın varlığı veya yokluğu ve hastalığa sebebiyet verip vermediği konusunda tabielerin vardıkları sonuçlara göre şekillenmektedir. Genelde güneşte ısınan suyun insan bedeninde kullanımını mekruh görülür fakat aradıkları şartlar farklılık arz eder.

Günümüzde kullanılan güneş enerjisi sistemleri ile suyun güneşte ısıtılması kaynaklarda verilen bilgilerle karşılaştırıldığında; güneşte ısıtma dışında birçok yönden birbirlerine uymamaktadır. Güneş enerjisi ile ısıtma işleminde su sürekli devir daim eden bir haldedir. Fakat kaynaklarda bildirilenlerde ısıtılan su, günlük kullanılan madeni kap içerisinde durgun haldedir. Sürekli yenileme yoktur. Kullanılan malzemeler farklı olup büyüklükleri de farklıdır. Güneş enerjisi sistemlerinde kullanılan malzemeler, yapım firmalarına göre değişiklik arz etse bile, genelde paslanmaz malzemelerden yapılmaktadır. Klasik İslam Hukuku kaynaklarında rivayetlerde geçen kabın nasıl bir kap olduğuna ilişkin detaylı bilgi bulunmamasına rağmen; kaplarla ilgili birçok şart ileri sürülmüştür. Özellikle su ile temas halinde sıcaklığın etkisiyle konulan kabın kendisinden küçük parçaların ayrılıp suya karışmaması aranmıştır. Güneş enerjilerinde kullanılan malzemelere ilişkin ülkemizde belli standartlar aranmaktadır.

Güneşte ısınan suyun kullanımının yasaklanıp yasaklanmamasında önemli unsur, bu suyun kullanılmasının alaca hastalığına sebep olup olmaması gelmektedir. Bu durumda, suyun kullanımının yasaklanmasında suyun ısıtılmasını ileri sürmek doğru değildir. Rivayetlerde günlük kullanılan kaplarda odun yakmak suretiyle suyun ısıtılarak kullanılmasına yönelik yasaklamalar bulunmamaktadır. Ayrıca yerüstü sularının tümü bulunduğu bölgeye göre az çok güneşle teması olmakta ve bu nedenle ısınmaktadır. Bu suların güneşle teması nedeniyle yasaklanmasına ilişkin rivayet ve hükümlere rastlanılmamaktadır. Bu durumda evde günlük hayatta kullanılan kaplarla güneşte suyun ısıtılması ve hastalık ilişkisi, kullanılan kabın sıcak su ile teması neticesinde; su ile maden arasında etkileşimin olması ve bu etkileşimin insan sağlığına etkisinin bilinmesi gerekir.

Madenin su ile teması halinde oksitlenmesi doğaldır. Fakat bu oksitlenme neticesinde kullanılan suyun alaca hastalığına sebebiyeti konusunda sağlam bilgiler bulunmamaktadır. Özellikle kalaylanmamış bakır kaplarda yiyecek ve içecek alınmasının sağlığa zararlı olduğu bilinen bir gerçektir. Bu zehirlenme ile ilgilidir. Böyle bir kabın ve bu kapta bulunan yiyecek ve içeceğin kullanılması sağlığa zararlı olduğu açık olduğundan yasaktır. Fakat rivayetlerde geçen kabın malzemesine ilişkin bilgi mevcut değildir. Bunlara ilişkin İslam hukukçularının

getirdiği yorumlarda; özellikle bakır kap üzerinde durulmuşsa da bunun kalaylanmak suretiyle zararın giderilebileceğine değinilmemiştir.

Günlük hayatta sıkça yer alması gereken bir konuda az rivayetlerin olması; bu rivayetlerin değerini azaltmaktadır. Hadis ve klasik hukuk kaynaklarında bu duruma değinilmemiştir. Günlük hayatta suyun kullanımı ve hele sıcak su talebi dikkate alındığında böyle bir konuda bu kadar az rivayetin olmaması gerekirdi.

Netice olarak; güneşte ısınan suya ilişkin rivayetlerin tamamen reddedilmesi, uydurma olduğunun söylenmesi veya zayıf kabul edilmesi ve böyle bir suyun hastalığa sebebiyeti konusunda her türlü şüpheden uzak yeterli delillerin olmaması nedeniyle günlük kullanılan kaplarda suyun güneşe bırakılmak suretiyle ısıtılan suyun kullanılmasının mekruh olduğu hükmünü genelleştirmek doğru değildir. Birçok hukukçunun tercih ettiği gibi, güneş enerjilerinde ısınan suyun kullanılmasının caiz olduğu fikrine katılmak mümkündür. Suyun kullanılmasında temel esas ibahadır. Buna sınırlama getiren delilin en az onun kullanılmasına cevaz veren delilin gücünde olması gerekir. Kesinlik ifade etmesi tartışmalı olan bir delille buna sınırlama getirilemez.

KAYNAKÇA

ABDERÎ, Ebu Abdullah Muhammed b. Yûsuf, *et-Tâc ve'l-İklîl li-Muhtasari Halil*, I-VI, Beyrut, 1398/1978.

ACLÛNÎ, İsmail. b. Muhammed, *Keşfu'l-Hafâ'*, I-II, Beyrut, 1405.

BARDAKOĞLU, Ali, *İlmihal*, İSAM, I-II, İstanbul, trz.

DİMEŞKÎ, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ebi Bekr, *el-Menaru'l-Münif*, Halep, 1403.

_____, *Nakdu'l-Menkul*, Beyrut, 1991.

BEYHAKÎ, Ebu Bekr Ahmed b. el-Hüseyn *Sünenü'l-Beyhakî el-Kübrâ* (thk. Muhammed Abdulkadir Ata), I-X, Mekketü'l-Mükerreme, 1414/1994.

DAREKUTNÎ, Ebu'l-Hasan Ali b. Ömer, *Sünenü'd-Dârekutnî* (thk. Es-Seyyid Abdullâh Haşim el-Yemânî el-Medenî), I-IV, Beyrut, 1386/1966.

DESÛKÎ, Şemsuddin Şeyh Muhammed Arefe, *Hâşiyetü'd-Dusûkî alâ's-Şerhi'l-Kebîr*, (thk. Muhammed Uleyş), I-IV, Beyrut, trz.

GAZZÂLÎ, Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed, *el-Vasît fi'l-Mezheb*, (thk. Ahmed Mahmûd İbrâhîm, Muhammed Muhammed Tâmir), I-VII, Kahire, 1417/1997.

- GÜNENÇ, Halil, *Günümüz Meselelerine Fetvalar*, I-II, İstanbul, 1990.
- HEYSEMÎ, *el-Menhecü'l-Kavim*, yrz. trz.
- HEYTEMÎ, Ebu'l-Abbas Şihabuddin Ahmed b. Muhammed, *el-Minhâcu'l-Kavîm Şerhu'l-Mukaddimeti'l-Hadramiyye*, yrz. trz.
- <http://www.bilkent.edu.tr/~bilheal/aykonu/ay2007/ocak07/cuzzam.html>
- KARAMAN, Hayrettin, *Günümüzün Dini Meseleleri ve Çözüm Yolları*,
- <http://www.hayrettinkaraman.net/kitap/meseleler/0963.htm>
- <http://gunesenerjisi.nedir.com/>
- http://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCne%C5%9F_enerjisi
- <http://www.bilkent.edu.tr/~bilheal/aykonu/ay2007/ocak07/cuzzam.html>
- İBN HACER, Ebu'l-Fadl Ahmed b. Ali el-Askalanî, *Telhîsu'l-Habîr fi Ehâdisi'r-Râfi'î'l-Kebîr* (thk. Es-Seyyid Abdullah Haşim el-Yemânî el-Medenî), I-IV, el-Medinetü'l-Münevvere, 1384/1964.
- _____, *ed-Dirâye fi Tahrîci Ehâdisi'l-Hidâye*, I-II, Beyrut, 1403/1983.
- _____, *Lisânu'l-Mîzân*, I-VII, Beyrut, 1986.
- İBN HAZM, Ebu Muhammed Ali b. Ahmed ez-Zahirî, *el-Muhallâ* (thk. Arap Kültürünü İhya Komisyonu), I-XI, Beyrut, trz.
- İBN MANZÛR, Muhammed b. Mükerrrem b. Manzûr el-Afrikî el-Mısırî (630/1232- ö. 711/1311), *Lisânu'l-Arab*, I-XX, Beyrut, trz.
- İBN MÜFLİH, Ebu İshak İbrahim b. Muhammed el-Hanbelî, *el-Mübdî' fi Şerhi'l-Muknî*, I-X, Beyrut, 1400/1980.
- İBN MÜLAKKİN, Ömer b. Ali el-Ensârî, *Hulâsatu'l-Bedri'l-Münîr fi Tahrîci Kitâbi'ş-Şerhi'l-Kebîr li'r-Râfi'î* (thk. Abdulmecid İsmail es-Selefi) I-II, Riyad, 1410/1990.
- _____, *Tuhfetü'l-Muhtâc ilâ Edilletil-Minhâc* (thk. Abdullah b. Sa'âf el-Lihyânî), I-II, Mekketü'l-Mükerrreme, 1406/1986.
- İBN NÜCEYM, Zeynüddin b. İbrahim, *el-Bahru'r-râik Şerhu Kenzi'd-Dekâik*, I-VIII, Beyrut, 1400.
- İBN TEYMİYYE, *el-Muharrer fi'l-Fıkh*, I-II, Riyad, 1404.
- İBNU'L-HÜMÂM, Kemaluddin Muhammed b. Abdulvahid es-Sivasî el-İskenderî *Şerhu Fethi'l-Kadîr*, I-V, Beyrut, trz.
- İBNÜ'L-CEVZÎ, Ebu Abdullah Muhammed b Ebi Bekr el-Cevziyye, *et-Tahkik fi Ehadisi'l-Hilaf*, I-II, Beyrut, 1415.

- İBRAHİM Mustafa, Ahmed Hasan ez-Zeyyât, Hâmid 'Abdulkâdir, Muhammed 'Ali en-Neccâr, *el-Mu'cemu'l-Vasît*, I-II, İstanbul, trz.
- KOÇYİĞİT, Talat, *Hadis Istılahları*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları No: 149, Ankara, 1980.
- MAĞRİBÎ, Ebu Abdullah Muhammed b. Abdurrahman, *Kitâbu Mevâhibi'l-Celîl li-Şerhi Muhtasari Halîl*, I-VI, Beyrut, 1398/1978.
- NEVEVÎ, Ebu Zekeriya Yahya b. Şeref, *el-Mecmû'*, I-IX, Beyrut, 1996.
_____, *Tahriru Elfazi't-Tenbih*, Dımaşk, 1408.
- RAZÎ, Ebu Bekr Muhammed, *el-Muhtaru's-Sıhah*, Beyrut, 1994.
- SARI, Mevlut, *el-Mevarid Arapça-Türkçe Lûgat*, Bahar Yayınları, İstanbul, Trz.,
- ŞAFİ'Î, Muhammed bin İdris, *Üm*, I-VIII, (thk. Muhammed Zuhrî en-Neccâr), Beyrut, 1393/1973.
- ŞİRBÎNÎ, Şemsuddin el-Hâfız Muhammed b. Ahmed, *el-İkna' fi Halli Elfazi Ebî Şucâ'*, I-II, Beyrut, 1415/1995.
_____, *Muğni'l-Muhtâc ilâ Ma'rifeti Me'âni Elfâzi'l-Minhâc*, I-II, Beyrut, trz.
- UKAYLÎ, Ebu Cafer Muhammed b. Ömer, *Duafâu'l-Ukaylî*, I-IV, Beyrut, 1984.
- ZEHEBÎ, Muhammed b. Ahmed, *Mizânu'l-İtidal fi Nakdi'r-Rical*, I-VIII, Beyrut, 1995.
_____, *el-Muğni fi'd-Du'afâ'*, yrz., trz.
- ZUHAYLÎ, Vehbe, *el-Fıkhü'l-İslamî ve Edilletühu*, I-X, Dımaşk, tarihsiz.